

Theologiae Spiritualis Scholasticæ Et Moralis Tomvs ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Joannis Duns Scoti D. Augustino Conformem

In quo tractatur de Intellectu & Scientia Dei, ejusque Objecto. Item de
voluntate & volitione Dei, ejusque Objecto

Bosco, Jean a

Antverpiae, 1686

Concl. II. Primum esse, quod possibilis habent à Dei intellectu, ut à causa
efficiente, est esse diminutum, quod formaliter est ens rationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73680](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73680)

cedere naturale esse ipsius natura. Nam essentia divina prius natura, quam cognoscatur etiam a divino intellectu, jam habet esse existentiam in se & formaliter, cum de ipsius essentia sit esse. Deus ergo (inquit Smiling sup.) absolute spectatus non potest dici productus in esse cognito.

Dicit: Absolute spectatus: nam (inquit) relationes divinarum, & Personarum, quatenus per eas constituta in illo priori natura, quo essentia divina antecedit illas, intelligit illas, & sic videri possent prius dicenda produci in esse cognito, quam sint in se. Tamen non existimo sic loquendum; nam illud prius natura, quo essentia est prior relationibus, & Personis, non est prius in quo, sed a quo: cum autem dicitur aliquod esse prius alio esse produci, est sermo de instantibus in quibus, & de ipsis esse, inter quae sit ordo durationis, vel saltem possit esse. Quod addo propter creatum esse, quia licet creatura habuisset esse existentiam simpliciter ab aeterno, prius natura esset producta in esse cognito, quam in esse existentiam simpliciter; quia potest natura sua habere esse simpliciter post non esse simpliciter, & prius natura cognoscetur a Deo secundum esse existentiam, quam existentiam: hoc autem in relationibus & Personis divinis locum non habet; quia adaequatae & identice habent idem esse cum essentia divina; adeoque tam sunt entia necessariae, ac illa; atque ita non possunt concepi in aliquo esse existentiam, abstrahente ab esse simpliciter. Hucusque praefatus Auctor. Et placet.

13. Quantum ad solem, & alia creata ab intellectu nostro cognita, Scotus 1. dist. 36. s. Concedo conclusionem, n. 6. in medio sic scribit: Si aliquid non sit, potest tamen a nobis intelligi, & hoc sine essentia eius, sive existentia eius, & tamen non propter intelligentiam nostram ponitur, quod illud habeat verum esse existentiam. Nec etiam est differentia aliqua, quoad hoc, ut videtur, inter intellectum divinum & nostrum, nisi quod intellectus divinus producit illa intelligibilia in esse intelligibili primo, noster non producit primo. Sed si istud esse non est ex se tale, quod requirit esse simpliciter, producere illud in tali esse non est producere illud in aliquo esse simpliciter; & ideo videtur, si istud esse intelligibile comparando ad intellectum nostrum non requirit esse simpliciter, comparando etiam ad divinum intellectum, producentem in isto esse, non erit esse simpliciter: quia si esse album non est nisi esse qualitativum, producere in esse albo non est producere in esse substantia, vel simpliciter, sed tantum in isto esse qualitativo. Similiter intellectus noster agens producit rem in esse intelligibili, licet sit producta prius: & tamen propter illud producere intellectus nostri agentis non ponitur res sic producta habere esse simpliciter. Haec ille. Ubi, dum negat, intellectum nostrum producere creaturas in esse intelligibili primo, satis significat, posse dici ab eodem intellectu productas in esse cognito secundum: quia (inquit Smil. sup. in fine) quot sunt cognitiones, tot sunt esse cognita; sicut quot sunt termini, tot sunt terminationes.

Sed nunquid istud esse cognitum secundum dici debet esse diminutum? Negat Felix sup. n. 12. sed solum, inquit, ponit extrinsecam denominationem cogniti. Ex quo patet (prosequitur) quod non omne, quod cognoscitur, est prius cognoscibile: nam, ut ait Scotus 2. dist. 1. q. 1. s. Quantum ad hoc, n. 14. secundae intentiones sunt ab intellectu, & ante cognitionem non praesupponuntur cognoscibiles. Sicut in nobis (inquit Scotus) intentiones secundae producuntur per intellectum, & non sunt in memoria, ut memoria est. Quidam ergo intellectus divinus possit producere possibilea in esse cognito, ac dare ipsis esse diminutum, antequam sint in memoria, ut memoria est; id est, antequam habeant aliquod verum esse reale essentiae? Non est dubitandum.

Pro quo nota, Henricum Quodlib. 8. q. 1. & 9. & Quodlib. 9. q. 1. & 2. & Quodlib. 11. q. 3. & in Summa 2. 3. q. 23. & 25. (ut refert Smiling sup. n. 32.) tribuere creaturis aliquod reale esse essentiae aeternum, ratione cuius sint objectum divini intellectus, ut abstrahunt ab existentia actuali; quia sine tali realitate ipsius esse essentiae putat, non posse illud esse a Deo cognosci. Similiter, quoddam esse aeternum creatis essentis tribuisse Joan. Wiclef inter eius errores recenset Waldensis lib. 1. Antiquae fidei c. 8. & in eodem errore fuisse Scotum, referunt Cajet. 1. p. q. 14. a. 5. & Bannez q. 10. a. 3. & quidam Alii, eo quod Scotus 1. dist. 35. & 36. scripserit, creaturas habere quoddam esse cognitum ab aeterno, in quo prius sint productae, quam in esse existentiae producantur in tempore: quam Scoti citationem falsitatis satis redarguerunt Recentiores, ut Vasquez 1. p. disp. 70. c. 2. n. 8. & disp. 104. c. 3. num. 9. & Suarez disp. 30. Metaph. lect. 15. num. 27. & disp. 31. lect. 2. n. 1. Scoti autem sententia ex ipsius verbis mox clare patebit; ac praeterea ex eo dicta Scoti citatio absurda apparet, quod impugnet, quomodo ergo eodem loco eam tenere potuit? Quid ergo docet Scotus? Jam edissero, eritque

CONCLUSIO II.

Primum esse, quod possibilea habent a Dei intellectu, ut a causa efficiente, est esse diminutum, quod formaliter est ens rationis.

Prima pars est Scoti 1. dist. 43. q. un. n. 5. s. Aliter dico, ibi: Per ipsam potentiam sub ratione, quae est omnipotentia, non habet objectum, quod sit primo possibile; sed per intellectum divinum producentem in primo instanti illud in esse intelligibili; & intellectus non est formaliter potentia activa, quae Deus dicitur formaliter omnipotens, & tunc res producta ab intellectu divino in esse talis, scilicet intelligibili

14. An hoc esse debeat dici esse diminutum. Negat Felix.

15. Henricus tribuit creaturis aliquod esse reale aeternum.

16. Wiclef inter eius errores recenset Waldensis lib. 1. Antiquae fidei c. 8. & in eodem errore fuisse Scotum, referunt Cajet. 1. p. q. 14. a. 5. & Bannez q. 10. a. 3. & quidam Alii, eo quod Scotus 1. dist. 35. & 36. scripserit, creaturas habere quoddam esse cognitum ab aeterno, in quo prius sint productae, quam in esse existentiae producantur in tempore: quam Scoti citationem falsitatis satis redarguerunt Recentiores, ut Vasquez 1. p. disp. 70. c. 2. n. 8. & disp. 104. c. 3. num. 9. & Suarez disp. 30. Metaph. lect. 15. num. 27. & disp. 31. lect. 2. n. 1. Scoti autem sententia ex ipsius verbis mox clare patebit; ac praeterea ex eo dicta Scoti citatio absurda apparet, quod impugnet, quomodo ergo eodem loco eam tenere potuit? Quid ergo docet Scotus? Jam edissero, eritque

Vasquez. Suarez.

16. Intellectus facit primum objectum omnipotentiae, producendo res in esse intelligibili. Scotus.

Smil.

12. An etiam Persona divina.

Afirmat Smil.

Scotus esse creatum.

13.

An res creata, a nobis cognita, possit dici producta in esse cognito. Scotus.

Planè, sed in esse cognito secundum. Smil.

ligibili in primo instanti natura habet seipsa esse possibile in secundo instanti natura, quia seipsa formaliter non repugnat sibi esse, & seipsa formaliter repugnat sibi habere esse necessarium ex se: in quibus duobus stat tota ratio possibilis, in quibus correspondet rationibus potentia activa. Quæritur ab ipso: an actum esse intelligibile sit verum & reale ens? Respondet r. dist. 13. q. un. §. Aliter ponitur n. 7. Quod est tantum ens rationis, tantum habet esse in intellectu, quia ens rationis non causatur ab objecto, nisi in quantum cognitum, & ut sic non habet esse, nisi in intellectu, quod est ens diminutum, ex 6. Metaph. nihil autem, secundum quod ens diminutum, est propria ratio entis veri.

An hoc esse sit verum & reale ens. Negat Scotus

17. Esse diminutum non est tantum relatio rationis sed aliquid absolutum.

Est ab æterno esse secundum quod totius, non partis.

18. Cujus totum esse objective est in intellectu, illud est ens rationis. Smif. Scotus.

Homo ab æterno tam est nihil, quam Chimæra.

In quo distinguatur

Et clarius tuam mentem exprimit 1. dist. 36. q. un. §. Contra istud obicitur, n. 10. Dico, quod productio ista (in esse cognito) est in esse alterius rationis ab omni esse simpliciter: & non est rationis tantum, sed etiam fundamenti absoluti, non quidem secundum esse essentia, vel existentia, quod est verum esse, sed secundum esse diminutum, quod esse est esse secundum quid, etiam entis absoluti: quod tamen ens absolutum secundum istud esse diminutum concomitatur relatio rationis. Probat exemplo: Si Cæsar (inquit) esset annihilatus: & tamen esset statua Cæsaris, Cæsar esset representatus per statuam, illud esse representatum est alterius rationis ab omni esse simpliciter, sive essentia, sive existentia, nec est esse diminutum Cæsaris, quasi aliquid Cæsaris habeat hoc esse, & aliquid non, sicut Æthiops est diminute albus, quia aliquid ejus est verè album, & aliquid non: sed totius Cæsaris, & esse ejus à causa sua est verè esse existentia, & essentia, cujus totius, secundum totale esse suum est istud esse secundum quid, & in ipso secundum istud esse secundum quid, potest esse aliqua relatio ad statuam. Et licet possit poni calumnia in exemplo, non tamen ita in proposito de intellectu, & objecto, quia objectum totum, secundum etiam totale esse suum diminutum, esse habeat in intellectu.

Cujus autem (inquit Smif sup. n. 35.) totum esse objective est in intellectu, illud est ens rationis, secundum Scotum 4. dist. 1. q. 2. a. 1. & libi. Et de illo esse diminuto, seu esse cognito, objecti rursùm addit Scotus immediate post verba recitata: Et si velis querere aliquid esse verum hujus objecti, ut sic, nihil est querere, nisi secundum quid, nisi dicatur quod istud esse secundum quid reduciatur ad aliquid esse simpliciter, quod est esse ipsius intellectio: sed istud esse simpliciter non est esse formaliter ejus, quod dicitur esse secundum quid, sed est ejus terminativè, vel principiativè, scilicet tanquam cognitum in cogente ita quod ad istud verum esse illud esse secundum quid reduciatur: ita quod sine isto vero esse istius non esset illius esse secundum quid, Et ead. q. ad primum principale, & ad argumenta Henrici docet, hominem ab æterno, ex quo habuit esse cognitum à Deo, non magis habere esse, quam chimæram, sed tam esse nihil, quam istam. Hæc sunt verba Scoti n. 15. Ita in proposito, homini in æternitate inest non esse aliquid, & Chimæra non esse aliquid.

In quo ergo distinguatur

affirmatio, quæ est esse aliquid, sed tantum inest negatio propter negationem actus, vel cause, non potentis in esse: Chimæra autem repugnat, quia nulla causa potest in ea causare esse aliquid. Sed quare homini non repugnat, & Chimæra repugnat? Ratio est: quia hoc est hoc, & illud est illud. Eandem explanationem istius esse cognitum æterni habet Doct. 1. dist. 8. q. 5. §. Contra istam Conclusionem, n. 16. circa finem: Quod instatur de intellectu, non est simile, quia intellectum esse necessario respectu alicujus objecti, non ponit illud esse aliquid in emitate reali aliud a primo objecto, quia esse cognitum ab intellectu divino non ponit illud esse in se, sed in intellectu præfentialiter. Hæc latè ex Scoto, ut Adversarii desistant calumniari, quasi docuissent errorem Wiclef, tribuendo creaturis aliquod reale esse essentia æternum: à quo longè Scotus abfuit, ut patet ex ejus verbis hic recitatis.

Exploditur autem hic error: Primò, quia ex eo sequeretur, creaturas neque creari posse à Deo, neque annihilari. Sequela probatur; nam si esse reale creaturæ est ab æterno: ergo, quando produciatur à Deo de novo, non produciatur ex nihilo, quod est necessarium ad creationem; neque posset creatura in nihilum reduci à Deo, si vellet eam destruere; nam permaneret illud esse reale, quod ab æterno erat. Si lapsus (inquit Scotus 1. dist. 36. q. 1. n. 3.) præhabuit esse verum reale, quod quando produciatur ab efficiente, non produciatur ex nihilo. Et intrà: Secundum eandem viam per oppositum de annihilatione sequitur, quod non possit aliquid annihilari: sicut enim produciatur de ente secundum essentiam, ita videtur redire in ens secundum essentiam, & non in nihil. Secundò arguitur contra hunc errorem, quia tale esse reale essentia vel est quid increatum, & esset Deus, & actus ac per consequens, non esset ens possibile: vel esset creatum: ergo existens, & jam creatura esset ab æterno, quod est contra fidem. Ita Felix sup. n. 3. Omittit alia plura, quæ apud Scotum loco citato possunt videri.

Et concludo cum Smif. sup. n. 38. Circa modum igitur loquendi Scoti de productione creaturarum ab æterno in esse cognito nulla relinquitur difficultas. Et dico, Circa modum loquendi, nam de illo esse cognito Scotus non differuit tanquam de re alicujus momenti, ut plerique imaginantur, & operose in Scotum agunt, nobilique occasionem dederunt de isto esse cognito suscipiendi, quam festinus Lector desiderabit, sed solum illo loquendi modo obiter contra Henricum usus est Scotus, ut negaret omne proprium esse simpliciter creaturæ ab æterno, & suâ solità distinguendi subtilitate insinuarer, creaturas solum habere quadruplex esse positivum, (quibus addi potest quintum negativum, vel privativum, quod est non repugnantia ad esse) nimirum triplex reale, & unum rationis, quod appellavit secundum quid, & diminutum.

Primum esse reale est virtuale (sub quo eminentiale nunc comprehendendo) in sua causa: secundum reale (ut reale contra ens rationis distinguitur)

homo à Chimæra

Exploditur error Wiclef. Primi

Scotus

Secundò

Felix

21. Modum loquendi Scoti

de esse cognito

obiter

22. Quodammodo

positivum creatura.
 distinguitur) est esse intentionale in cognoscente, quatenus omnis cognitio est quaedam realis imago cogniti, loquendo large de imagine tertium reale est in se, & in proprio genere: quartum est secundum quid est in esse cognito, accepto pro denominatione ab actu cognitionis resultantem. Hucusque Theod. Sed hoc ultimum intellectum de denominatione extrinseca, prout Smiling intelligit, non placet Felici sup. n. 20. Dubitabis (inquit hic) quid sit hoc esse diminutum creaturarum. Cajet. 1. p. q. 14. a. 6. ait: Scorum fingere hoc ens medium inter ens reale, & rationis, quod est parum fidei consentaneum, & opinio chimerica. Sed Cajet. non loquitur, ut tantum virum delect. Rursus: Scotus ab hac calumnia fuit liber, ut vidimus n. 3. Noster Herrera in 1. disp. 16. 4. 3. Notab. 4. ad 4. ait: quod est quid superius ad ens reale, & rationis; nam tam entia, quam non entia possunt habere esse cognitum. Smiling tract. 3. disp. 2. n. 35. ait esse ens rationis absolutum (ut distinguitur contra respectum rationis) consistens in denominatione extrinseca, ab actu divinae cognitionis resultantem; quemadmodum esse visum in pariete nihil ponit reale, sed ens rationis, & denominationem extrinsecam ab actu videndi resultantem. Pilosius disp. 28. a. ult. n. 7. ait esse ens rationis non formale, sed fundamentale. Sed hi Auctores (inquit Felix) falluntur. Primum Herrera; nam non loquitur de ente reali, vel rationis, quod denominatur cognitum; sed de ipso esse cognito, quod tribuitur à cognitione, & hoc nequit formaliter esse quid superius enti reali, & rationis. Contra Smiling: nam extrinseca denominatio non est ens rationis, nisi consideretur ad modum formae inherens intrinsecae, quod in praesenti non consideratur. Secundò: quia non est subiectum, quod extrinsece denominatur; sed potius illud esse cognitum est primum esse secundum quid, quod creatura recipit ab intellectu Dei; ergo nequit esse extrinseca denominatio; neque ens rationis materiale seu potentiale; ex quo rejicitur Pilosius. Ita Felix.

23. Questio est de nomine. Probatur esse ens rationis.
 Sed questio est de nomine, de qua parum curandum, quando constat de re; scilicet, quod esse diminutum non sit esse reale aeternum. Interim nostra Conclusio cum Felice assentit, tale ens diminutum esse formaliter ens rationis. Probat ipse: nam ens rationis est illud, quod tantum habet esse objective in intellectu; sed hoc esse diminutum ab aeterno nullum aliud esse habet, nisi objective in intellectu Dei: ergo est formaliter ens rationis. Contrà: correlativa sunt simul naturae: ergo simul naturam Deus est intelligens lapidem, & lapis intellectus ab eo: ergo cum ab aeterno est lapis intellectus ab intellectu divino; & hoc in quantum fuit aliud ab essentia divina, & ista intellectio erit realis & Metaphysica non logica: ergo illud, quod terminavit istam intellectioem, erat vera res. Ita sibi objicit Scotus 1. dist. 36. q. 1. n. 1. Respondet autem n. 12. Quod Deus ab aeterno intel-

lexit lapidem & non idem sibi: & illa intellectio fuit Metaphysica & realis, non autem logica. Nec tamen plus sequitur ex hoc de lapide, quod sit essentia, quam existentia, nec magis comparando ad intellectum divinum, quam meum. Sequitur quidem: igitur res semper fuit intellecta: sed arguendo, ergo res fuit in aliquo esse reali, dico, quod est fallacia secundum quid ad simpliciter. Nam arguitur ab esse secundum quid, & diminuto ad esse reale, & simpliciter. Objicitur secundò, quod proportio est passio entis: objecti autem cogniti in aeternitate proportio est aliqua ad cognoscentem, & haec talis est, quod impossibile est, non esse sic proportionatum.

Respondet Scotus sup. Quod ista proportio est relatio cogniti ad cognoscentem, & haec est diminuta ens ens, in quo fundatur: relatio autem diminuens ens, non oportet, quod requirat secum entitatem simpliciter illius entis, quod determinat. Et cum dicitur: non est talis proportio impossibilis ad intellectum divinum. Dico, quod bene potest esse, quod omnino niger non sit albus: nec tamen propter hoc albus secundum dentes est simpliciter albus; ita potest esse, quod omnimoda impræportio sit impossibilis ad intellectum divinum, & aliqualis proportio sit possibilis ad intellectum ejus: non tamen ad esse simpliciter. Ut sensus sit: quod licet impossibile esse simpliciter nullam proportionem habeat ad Deum; tamen ens possibile existens, licet actu non existat, poterit habere aliqualem proportionem. Tertio arguit Henricus: Sicut ens ad non ens, ita possibile ad impossibile: ergo per Durandum, sicut ens ad possibile, ita non ens ad impossibile: sed omne ens est possibile: ergo omne, quod est purum non ens, est impossibile. Et confirmatur: quia si aliquid purum non ens, sive nihil esset possibile, & aliquid purum non ens esset purum impossibile, unum nihil esset magis alio nihil, quod videtur absurdum: ergo possibile non est omnino nihil, sed aliquid ens, & ita ens esset ab aeterno.

Respondet Scotus sup. Quod generaliter nunquam tenet talis permutatio, comparando extrema ad inferius, & superius: imò est fallacia Consequentis: quia extrema duarum contradictionum ad invicem comparata habent proportionem conversam in inferendo, & non eandem: oppositum enim Consequentis inferit oppositum Antecedentis, & non è converso; & idè arguere ita inferendo, sicut primum ad tertium, ita secundum ad quartum, faciunt fallaciam Consequentis. Sed è converso deberet argui, sicut primum ad tertium inferendo, ita quartum ad secundum. Ita in proposito, si omne ens est possibile; ergo impossibile est non ens: sed non è converso: ergo omne non ens est impossibile. Breviter, ista proportio est inter entia diminuta, & in esse cognito; & ita non requiritur, quod illud possibile sit ens simpliciter & reale; quia impossibile est non ens: nam quamvis verum sit, quod omnino niger non sit albus; non tamen ex hoc sequitur, quod albus secundum dentes sit simpliciter albus: ita in praesenti, quamvis impossibile sit non ens; non tamen sequitur, ergo possibile est simpliciter ens; sufficit, quod possit esse ens existens, quod

Objicitur.

24. Responsio Scoti.

Ens possibile habet aliquam proportionem ad Deum. Contra arguit Henricus.

25. Resp. Scoti hoc argumentum esse fallaciam Consequentis.

Distinguitur inter ens possibile & impossibile.

Substitutio ex Scoto.

Nihilitas aliter conuenit homini in aternitate, quam chimera.

quod non habet impossibile. Ad confirmationem respondetur ex Scoto: quod nihilitas conuenit in aternitate homini, & Chimerae; & ita unum non est magis nihil, quam aliud, quamuis aliter conueniat uni, quam alteri. Homini conuenit, quia non est actus voluntatis Dei, dantis homini existentiam, sicut si superficies esset neutra, esset non alba; non quia albedo illi repugnet, sed quia non est causa ponens albedinem in superficie. Chimerae conuenit, quia nulla est causa, potens illi tribuere existentiam; nam illi requiritur ens. Quae latius deducta uide apud Scotum sup. n. 13. Alia argumenta adducit Scotus ex Auctoritatibus, sed ea gratia breuitatis, & quia facile solvuntur ex iam dictis, omitto.

26.

Sed hic nondum finis. Nam dicunt Adversarii: Quod ponitur in praedicamento, antequam creetur, est ens reale; sed homo est in praedicamento substantiae, antequam creatur, & prout abstrahit ab existentia; ergo ab aeterno est ens reale. Respondet Felix sup. n. 23. Distinguendo Antecedens; quod ponitur in praedicamento, est ens reale actualiter, Nego; est ens possibile reale, & non repugnans, Concedo; nam hoc sufficit, ut ponatur in praedicamento. Si dixeris: Quidditates rerum sunt aeternae ueritatis, u.g. homo est animal; ergo ab aeterno sunt entia realia. Respondet idem Auctor, Negando Consequentiam. Essentiae (inquit) dicuntur aeternae non positive, ut Deus; sed negative; quia non habent principium durationis; nam abstrahunt a tempore. Dicuntur autem necessariae; quia impossibile est aliter se habere, ac sunt in intellectu Dei, qui illas cognoscit ut sunt. Nec hic quiescunt inimici doctrinae Subtilis, sed insurgunt & insimulant eam erroris Abailardi, & Wicleffi. Concilium, inquit, Senonense damnauit Abailardum dicentem, esse aliquam rem extra Deum, quae non est Deus, neque creatura; sed hoc est illud esse diminutum, quod fatetur Doct. Subt. ergo incidit in hunc errorem.

Quod ponitur in praedicamento debet esse ens reale possibile.

Quomodo essentia aeternatur aeterna.

27. Oportet ostendatur. Scotum non asserere errorem Wicleff.

Quid sit ens rationis secundum Scotum.

Ut sit de hoc Concilio, quod legi apud Binium, in quo tamen nihil simile reperio, ut, siquam, ita esset: Respondet Felix sup. Abailardum posuisse aliquid reale extra Deum, nos uero solum ponimus ens rationis, seu ens non representantem. Sed enim, reponit quispiam, quidquid uos dicatis, doctrina Subtilis hoc non dicit; nam, secundum Scotum 4. dist. 1. q. 2. n. 3. ens rationis est respectivum, & resultat per actum comparativum intellectus. Intellectus (inquit ille) ens in anima, tanquam secundo consideratum, non tanquam primo consideratum, ad quod considerandum mouetur primo anima a se extra, sed tanquam ens in primo considerato, in quantum consideratum: & tale (ens rationis) ut in summa sit dicere, non est nisi relatio rationis: quia nihil habet praesens esse in considerato ut considerato, nisi comparatio, qua consideratum comparatur ad aliud, per actum considerantis. Sed esse cognitum creaturatum, secundum uos, est quid absolutum, &

non resultat nisi ex simplici apprehensione; ergo non est ens rationis. Respondet Felix sup. Scotum ibi loqui de ente rationis, quod in omni rigore est tale; scilicet, quod nullo modo potest habere esse, ut sicut entia rationis relativa, non uero de ente rationis absolute.

Quantum ad errorem Wicleffi quem Cajet. ut sup. audimus, tribuit Scoto; Respondet sup. n. 24. bona uenia tanti uiri, uidetur, ipsum nec percepisse Scotum, nec caluisse errorem Wicleffi: nam iste dicebat, esse cognitum creaturatum esse ens simpliciter creaturatum, & concedebat, Deum posse simpliciter dici lapidem, hominem &c. Et hominem, lapidem &c. esse Deum. Sic refert Waldensis lib. 1. Fidei antiq. e. 1. hunc errorem. Scotus uero cum August. 5. super Genes. c. 14. ait, creaturam triplex esse habere. Primum est esse possibile & virtuale in Deo, & est ipse Deus. potens producere creaturas. Secundum est esse cognitum a cognitione Dei, & est esse extra Deum, tamen diminutum, & ab intellectu Dei participatum, non tamen est ens absolute creatum; nam hoc est ens reale existens. Tertium est ens reale & existens, quod habet a uoluntate Dei, quod est ualde diuersum ab errore Wicleffi. Ita Felix. Non grauerit lector, adhuc unam audire objectionem. Intellectus (inquit Adversarii) dum intelligit, nihil producit; sed solum circa obiectum operatur; uel si producit, est media dictione; nam sic producit intellectionem: ergo creaturatum uel sicut ipsa intellectio Dei producta, uel non habent esse per intelligere, quod utrumque nos negamus. Resp. praefatus Auctor sup. concedendo, intellectione nihil produci reale, sed solum intentionale, quod habet esse in ipsa intellectione; sicut quando Antichristum cognosco: non tamen hoc fit media dictione; nam dictione producit terminus realis, ut est intellectio: cognitio uero Dei, qua producit esse diminutum creaturatum, non est productiva; sed tantum operativa circa obiectum, & productiva esse diminuti. Ex his intelligitur Scotus in 1. dist. 36. dicens, esse diminutum creaturatum referri ad Deum cognoscentem relatione non murua; nam est relatio dependens a Deo producente; tamen in Deo non est relatio ad creaturam; nam absolutus est a creaturis. Hucusque Felix. Atque hic erit limes praesentis Conclus. in qua egimus de primo esse creaturatum possibile, sequitur secundum esse, utputa: